

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Шумакова А.О., здобувач бакалаврату,
Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля,
м. Київ, Україна
Середа О.О., к.е.н., доцент,
Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля,
м. Київ, Україна*

Вступ. У сучасних умовах динамічності зовнішнього середовища та нестабільності ринків питання ефективного управління фінансовими ризиками набуває особливої важливості для вітчизняних молокопереробних підприємств, які орієнтуються на експорт. Такі підприємства стикаються з численними ризиками, серед яких ключовими є валютні коливання, зростання логістичних витрат, зміна зовнішньоекономічного законодавства, митно-тарифне регулювання, політична нестабільність у регіонах збуту продукції, а також ризики неплатоспроможності контрагентів. Успішне функціонування підприємств у таких умовах вимагає впровадження дієвих механізмів і стратегій фінансового ризик-менеджменту. Це дозволить не лише мінімізувати потенційні втрати, а й забезпечити конкурентоспроможність продукції на зовнішніх ринках, зберігаючи фінансову стабільність підприємств агропромислового комплексу України.

Основний текст. Для формування ефективних механізмів управління фінансовими ризиками першочерговим етапом є їх визначення, що передбачає виявлення джерел, типів і потенційних наслідків ризиків, які можуть впливати на фінансову стійкість підприємства [1,2].

Операційний ризик, який пов'язаний зі зростанням цін на сировину, є одним із ключових для молокопереробних підприємств, оскільки формує значну частку витрат у собівартості продукції. Коливання закупівельних цін на молоко-сировину можуть бути спричинені як сезонними факторами, так і загальними тенденціями на аграрному ринку. Нестабільність постачань, зниження якості вхідної сировини та підвищення витрат на логістику додатково посилюють ризикове навантаження на підприємства. В умовах експортноорієнтованої діяльності, коли ціна кінцевої продукції формується з огляду на міжнародну конкуренцію, операційні ризики можуть суттєво знижувати маржинальність, зумовлюючи потребу у впровадженні ефективних стратегій хеджування та контрактного управління постачаннями.

Молокопереробні підприємства схильні до ризиків, пов'язаних з операційними збоями. Непередбачені події, такі як лиха, руйнування можуть призвести до перерв у виробництві, завдати шкоди майну та інфраструктурі, що, своєю чергою, може призвести до зменшення обсягів продажів та збільшення витрат на відновлення. Це включає не тільки прямі втрати, але й непрямі, такі як збільшення витрат на понаднормову працю або залучення сторонніх організацій для відновлення виробництва.

Регуляторні ризики також відіграють важливу роль. Зміни в законодавстві, що стосуються стандартів якості харчової продукції, екологічних норм або вимог до маркування, можуть призвести до збільшення витрат на впровадження нових технологій та процедур. В умовах євроінтеграційних прагнень України, ймовірно подальше посилення регуляторних вимог у харчовій промисловості, що може мати фінансові наслідки для підприємств.

Конкуренція на ринку харчових продуктів в Україні є досить високою, що створює ризики, пов'язані з ціноутворенням та утриманням частки ринку. Підприємства змушені постійно шукати шляхи для зниження витрат та підвищення привабливості своєї продукції для споживачів. Для молокопереробних підприємств, що здійснюють експортну діяльність, актуальними є валютні ризики, пов'язані з коливаннями курсів валют. Зміни валютних курсів можуть впливати на виручку від експорту та вартість імпортованих складових виробництва.

Сезонність також є характерною особливістю харчової промисловості. Обсяги виробництва сільськогосподарської сировини, зокрема молока, можуть суттєво змінюватися протягом року, що впливає на завантаженість виробничих потужностей та рівень запасів. Крім

12 XII Міжнародна науково-практична конференція «Пріоритети розвитку фінансів, менеджменту та маркетингу: традиції, моделі, перспективи», 27 травня 2025 року, м. Київ того, попит на деякі види продукції, наприклад, морозиво, також має виражений сезонний характер, що необхідно враховувати при фінансовому плануванні.

Управління оборотним капіталом є ще одним важливим аспектом фінансової діяльності молокопереробних підприємств. Для забезпечення безперебійного виробничого процесу необхідні значні кошти для закупівлі сировини, формування запасів готової продукції та фінансування дебіторської заборгованості.

Кредитні ризики, пов'язані з можливістю несплати боргів покупцями, та ризики ліквідності, що відображають здатність підприємства своєчасно виконувати свої короткострокові фінансові зобов'язання. Наявність вищезазначених фінансових ризиків зумовлює необхідність розробки ефективних механізмів для їх управління.

Формування механізмів управління фінансовими ризиками молокопереробних підприємств передбачає комплексну і системну діяльність, спрямовану на ідентифікацію, оцінювання, моніторинг і мінімізацію впливу внутрішніх та зовнішніх загроз на фінансову стабільність підприємства [3].

На першому етапі проводять ідентифікації основних ризиків за джерелами та типами, до яких належать: валютний, кредитний, ціновий, процентний, податковий та операційний ризики. Особливої уваги потребує ціновий ризик, обумовлений коливаннями закупівельних цін на сировину (молоко), а також ризик зниження попиту на продукцію як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

На другому етапі є здійснюється кількісна та якісна оцінка ризиків. Для цього можуть застосовуватись методи фінансового аналізу, статистичного моделювання, сценарного аналізу, VaR-аналізу (Value at Risk), що дозволяє визначити ймовірні втрати за певних умов ринкового середовища.

На основі результатів оцінки розробляються механізми реагування, що включають:

- диверсифікацію джерел сировини та збільшення контрактної частки у закупівлях;
- створення страхових резервів та залучення інструментів страхування фінансових ризиків;
- укладання валютних форвардних контрактів у разі активної зовнішньоекономічної діяльності;
- хеджування ризиків через фінансові деривативи;
- оптимізацію структури фінансування шляхом зниження частки короткострокової заборгованості;

На третьому етапі формується система постійного моніторингу та перегляд ефективності впроваджених механізмів, що дозволяє вчасно адаптувати стратегії управління до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі.

Висновки. Ефективне управління фінансовими ризиками є механізмом забезпечення стабільності та конкурентоспроможності молокопереробних підприємств, особливо в умовах зовнішньоекономічної діяльності. Врахування специфіки галузі, системна ідентифікація ризиків, впровадження адаптивних механізмів управління, а також інтеграція сучасних фінансово-економічних інструментів дозволяють мінімізувати потенційні втрати, забезпечити стійкість до кризових явищ та створити умови для сталого розвитку підприємств у динамічному ринковому середовищі.

Література

1. Джеджула В.В., Єпіфанова І.Ю., Дзюбка М.Ю. Оцінювання ризику стратегій розвитку підприємств молочної галузі. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск 13. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/70.pdf

2. Потішняк О.М. Фінансова складова економічного розвитку молокопереробних підприємств. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9. № 1. С. 67-71.

3. Свиноус І.В., Ібатуллін М.І., Сіра Ю.В. Організаційні підходи до управління виробничими ризиками молокопереробних підприємств. *Продовольчі ресурси*. 2022. Т. 10, № 19. С. 243-253.